

Ekonomiutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av elmarknadslagen och 12 och 96 § i naturgasmarknadslagen

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av elmarknadslagen och 12 och 96 § i naturgasmarknadslagen (RP 45/2025 rd): Ärendet har remitterats till ekonomiutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringsråd Arto Rajala, arbets- och näringsministeriet
- industriråd Petteri Kuuva, arbets- och näringsministeriet
- professor Kim Talus, Östra Finlands universitet
- biträdande professor Sirja-Leena Penttinen, Lapplands universitet
- jurist Fanny Hovi, Energimyndigheten
- direktör Veli-Pekka Saajo, Energimyndigheten
- direktör Jussi Jyrinsalo, Fingrid Abp
- direktör, affärsutveckling Markku Hyvärinen, Helen Elnät Ab
- styrelsens vice ordförande Mika Lehtimäki, Energianvändare i Finland rf
- chef för samhällsrelationer Juha Poikola, Industrins Kraft Abp
- verksamhetsledare Eero Haapalehto, Energiakaupungit ry
- ledande expert Ina Lehto, Finsk Energiindustri rf
- intressebevakningschef Jari Nykänen, Lokalkraft rf
- ledande biogasexpert Anna Virolainen-Hynnä, Biokretslopp och Biogas Finland rf
- intressebevakningschef Kimmo Kyrölä, Finlands förnybara rf
- professor Pertti Järventausta.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Försörjningsberedskapscentralen
- Arenso Oy
- Caruna Networks Oy
- Elenia Verkko Oyj
- EPV Energi Ab
- Helen Ab
- Järvi-Suomen Energia Oy

Betänkande EkUB 11/2025 rd

- Kemijoki Oy
- Lempäälän Energia Oy
- OX2 Finland Oy
- Nordkraft Abp
- Suomen vetyklusteri
- UPM-Kymmene Abp
- Finlands näringsliv rf
- Skogsindustrin rf
- Biokretslopp och Biogas Finland rf.

Inget yttrande av

- Kemiindustrin KI rf.

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslås det att elmarknadslagen och naturgasmarknadslagen ändras.

Propositionens främsta mål är att genomföra de förslag om revidering av elmarknadslagen som den av arbets- och näringsministeriet tillsatta högspänningsnätsarbetsgruppen utarbetat och vars syfte är att integrera den ökande elproduktionen och belastningen från den allt högre förbrukningen i stamnätet och högspänningsdistributionsnätet.

Ett annat syfte med propositionen är att genomföra bestämmelserna om avtal för flexibel anslutning i den ändring av elmarknadsdirektivet som antogs 2024 och som gäller reformen av utformningen av elmarknaden.

Enligt förslaget begränsas stamnätsinnehavarens utvecklingsansvar till det riksomfattande sammanlänkade elöverföringsnätet och till sammanlänkningsnät som överskrider riksgränsen. Det föreslås att Finlands ekonomiska zon fogas till den systemansvariga stamnätsinnehavarens ansvarsområde. Ledningar vars nominella spänning är över 110 kilovolt ska enligt propositionen inte direkt på basis av spänningsnivån betraktas som stamnät, utan en sådan ledning kan också vara ett högspänningsdistributionsnät, om det till sin karaktär är ett lokalt eller regionalt nät.

Till elmarknadslagen fogas enligt förslaget en bestämmelse enligt vilken distributionsnätinnehavarna också ska ges möjlighet att utveckla nät eller delar av nät som samlar produktionen. Också elproducenter kan dock under vissa förutsättningar bygga och driva gemensamma nät för anslutning till elproduktionen utan elnätstillstånd.

Bestämmelserna i elmarknadslagen om tillståndsplikt för elnätsverksamhet föreslås bli ändrade så att eldistribution via en direktledning ska vara icke-tillståndspliktig nätverksamhet oberoende av storleken på det kraftverk som anslutits till den.

Elmarknadslagen föreslås få en bestämmelse som ger Energimyndigheten befogenhet att lämna förhandsbesked om tillståndsplikt för elnätsverksamhet.

Betänkande EkUB 11/2025 rd

Beslutanderätten i fråga om projekttillstånd för gränsöverskridande elledningar och naturgasrör föreslås bli överförd från arbets- och näringsministeriet till statsrådets allmänna sammanträde.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft så snart som möjligt.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Bakgrund och mål

Förslaget bygger på behovet att förbättra elöverföringsnätets funktionsduglighet och tillräcklighet som en grund för energiomställningen och som en väsentlig konkurrensfördel för Finland. Elsystemet väntas växa kraftigt under de närmaste åren: år 2035 kan elförbrukningen och elproduktionen vara ungefär dubbelt så stor som 2023. Energiomställningen utmanar elnätets tillräcklighet och ökar behovet av överföringsförbindelser. Elförbrukningen ökar inte jämnt på olika håll i Finland, utan förbrukningen och produktionen differentieras allt mer i olika delar av landet. Elsystemet genomgår alltså en kraftig omställning.

Regeringsprogrammet innehåller ett flertal åtgärder för att förbättra elöverföringsnätet. I programmet ingår bland annat följande skrivningar: För att möjliggöra investeringar klarlägger man behovet av elöverföring för nationellt viktiga industrikoncentrationer och ser till att elöverföringskostnaderna är skäligen. För att minska behovet av att bygga ut stamnätet och för att flaskhalsarna ska få mindre betydelse främjar man sådant byggande där stora investeringsobjekt som förbrukar respektive producerar elektricitet placeras nära varandra så att de inte behöver anslutas till stamnätet. Elmarknadslagen ändras så att det blir möjligt för elnätsbolag att föra samman vindkraftverkens anslutningsledningar. Dessutom utreder regeringen möjligheten att utvidga Finngrids ansvar vad gäller utbyggnad i stadsregionerna av sådana överföringsnät som behövs för energiomställningen.

Riksdagen förutsatte dessutom redan under föregående valperiod i ett uttalande i samband med en tidigare revidering av elmarknadslagen (RP 265/2020 rd — RSv 109/2021 rd) att statsrådet före valperiodens slut utifrån en beredning på bred bas och en heltäckande konsekvensbedömning utreder behoven av att ändra bestämmelserna om direktledningar för att möjliggöra energikooperativens verksamhet som en ändamålsenlig del av energisystemet.

Det nu aktuella förslaget har beretts av en högspänningsnätsarbetsgrupp som tillsatts av arbets- och näringsministeriet. Propositionen genomför arbetsgruppens förslag när det gäller att revidera elmarknadslagen för att integrera den ökande elproduktionen och belastningen från den allt högre förbrukningen i stamnätet och högspänningsdistributionsnätet. Dessutom genomförs de ändringar i elmarknadsdirektivet som gäller avtal om flexibel anslutning. Syftet med förslaget är att högspänningsnäten ska kunna utvecklas och nätanvändarnas anslutningar anslutas till dem på ett sätt som motsvarar behoven av elförbrukning och elproduktion. Förslaget skulle ge förutsättningar för investeringar och ekonomisk tillväxt i fråga om både elnäten och industrin. Samtidigt är målet att bevara elsystemets kostnadseffektivitet och dämpa priset på elöverföring.

Betänkande EkUB 11/2025 rd

Ekonomiutskottet anser att lagförslagen i propositionen är motiverade och fyller sitt syfte. Utskottet tillstyrker lagförslagen med följande motivering och med de ändringar som framgår av detaljmotiveringen.

Bedömning av de viktigaste förslagen

Utvecklingsskyldighet

En av huvudfrågorna vid utskottets sakkunnigutfrågning var skyldigheten att utveckla nätet. I samband med beredningen av propositionen konstaterades det att en effektiv integrering av den ökande förbrukningen och produktionen i elsystemet förutsätter att såväl riksomfattande som lokala och regionala överföringsledningar på 400 kilovolt byggs allt mer och snabbare.

I samband med beredningen av propositionen har man utrett två alternativ för att avgöra frågan om utvecklingsansvaret. I propositionen utgår man från det alternativ som högspänningsnätsarbetsgruppen föreslagit och som också stöds av en bakgrundsutredning. Det valda alternativet innebär ökade möjligheter för både gamla och nya lokala och regionala distributionsnätinnehavare att bygga elnät med en spänning på 400 kilovolt. Samtidigt fastställs ett lämpligt regelverk i enlighet med EU-rätten för byggande och drift av producenternas gemensamma anslutningar. Regelverket ersätter Energimyndighetens nuvarande avgörandepraxis, som ansetts vara flertydig och vila på en lös rättslig grund. Det andra alternativet hade varit att öka Fingrids utvecklingsansvar särskilt i fråga om utvecklingen av de nät på 400 kilovolt som behövs i stadsområden.

Enligt förslaget ska ansvaret för att utveckla det riksomfattande enhetliga elnätet fortfarande ligga hos stamnätinnehavaren. Det föreslås att stamnätinnehavarens utvecklingsansvar i fortsättningen begränsas till utveckling av det riksomfattande sammanlänkade elöverföringsnätet och sammanlänkningar som överskrider riksgränsen. Till den systemansvariga stamnätinnehavarens ansvarsområde hör Finlands territorium, med undantag för landskapet Åland, och Finlands ekonomiska zon. Enligt förslaget ska ledningar i ett nät med en spänning på mer än 110 kilovolt inte längre automatiskt betraktas som stamnät, utan en sådan ledning kan också vara ett högspänningsdistributionsnät, om det till sin karaktär är ett lokalt eller regionalt nät.

Det föreslås att definitionen av högspänningsdistributionsnät ändras så att man med högspänningsdistributionsnät avser sådana lokala eller regionala elnät eller elledningar med en nominell spänning på minst 110 kilovolt som inte är anslutningsledningar och som inte sträcker sig över riksgränsen. Distributionsnätinnehavarna ges möjlighet att i egenskap av innehavare av ett högspänningsdistributionsnät bygga och driva ett regionalt eller lokalt nät med en spänningsnivå på mer än 110 kilovolt.

Regeringen föreslår att 19 § i elmarknadslagen preciseras så att nätinnehavaren inom sitt verksamhetsområde ska upprätthålla, driva och utveckla sitt elnät och förbindelserna till andra nät i enlighet med de föreskrivna kraven på elnätsverksamhet och nätanvändarnas rimliga behov för att garantera sina nätanvändare tillgång på el av tillräckligt god kvalitet. Skyldigheten att utveckla nätet ska i fråga om högspänningsdistributionsnät gälla ett område där det är tekniskt, ekonomiskt eller markanvändningsmässigt förmånligare för nätanvändarna att ansluta sig till den nätinnehavarens nät än till någon annans nät. Utöver vad som föreskrivs i 19 § om nätinnehavarens

Betänkande EkUB 11/2025 rd

utvecklingsskyldighet föreskrivs det i den föreslagna nya 51 a § att en distributionsnätsinnehavare inom sitt verksamhetsområde i enlighet med nätanvändarnas skäliga behov ska utveckla ett nytt högspänningsdistributionsnät, om detta inte är oskäligt med hänsyn till nätinnehavarens tekniska, ekonomiska och organisatoriska resurser eller med hänsyn till nätinnehavarens övriga kunder.

Det rör sig om en ny specialbestämmelse som kompletterar 19 § och som gäller skyldigheten att utveckla nätet i högspänningsdistributionsnät och distributionsnät. Bestämmelsen bör enligt propositionsmotiven tolkas tillsammans med 19 § om allmän utvecklingsskyldighet och 50 och 51 § om kvalitetskrav i fråga om högspänningsdistributionsnätets och distributionsnätets funktion. Bestämmelserna i de föreslagna 1 och 2 mom. ska kunna tillämpas antingen som separata bestämmelser eller tillsammans.

De utfrågade sakkunnigas delvis kritiska bedömningar av de föreslagna bestämmelserna gäller i första hand oklarheten i fråga om ansvaret för utvecklingen av högspänningsnätet, snarare än den grundläggande lösningen. Det har ansetts att det utifrån de föreslagna bestämmelserna inte är klart vem som ansvarar för att utveckla ett högspänningsdistributionsnät och vilka följderna är om någon med stöd av 51 a § 2 mom. vägrar att utveckla nätet.

Det föreslås inga särskilda bestämmelser om hur ansvaret för att utveckla de högspänningsdistributionsnät på över 110 kilovolt som propositionen tillåter ska fördelas regionalt mellan olika distributionsnätsinnehavare. Enligt propositionsmotiven ska det inte fastställas något ansvarsområde för ett sådant nät, utan utvecklingsansvaret bestäms utifrån verksamhetsområdet, som är mer allmänt till sin natur. Enligt propositionsmotiven avses med verksamhetsområde ett område där det är tekniskt, ekonomiskt eller markanvändningsmässigt förmånligare för nätanvändarna att ansluta sig till den berörda nätinnehavarens nät än till någon annans nät.

I Finland har det redan i stor utsträckning byggts 110 kilovolts högspänningsnät. I fråga om dem har nätinnehavarnas verksamhetsområden naturligt fördelats utifrån det befintliga nätets omfattning. Vid lagens ikraftträdande har Finland däremot inget högspänningsdistributionsnät med en spänningsnivå på 400 kilovolt. Därför har det framförts att det i fråga om ett nät på 400 kilovolt inte är möjligt att göra den i förarbetena till lagen beskrivna bedömningen av vilken distributionsnätsinnehavares nät det är förmånligast för abonnenten att ansluta sig till. Det kan bli betydligt svårare än vad som uppskattas i propositionen att bestämma verksamhetsområdet för nät på över 110 kilovolt.

Ekonomiutskottet påpekar utifrån inkommen utredning för det första att de föreslagna ändringarna i förhållande till de gällande bestämmelserna och deras tillämpningspraxis inte minskar utvecklingsskyldigheten för någon nätinnehavare, med undantag av stamnätsinnehavaren. Däremot utvidgar 51 a § 1 mom. tillsammans med ändringen av 19 § skyldigheten för innehavare av högspänningsdistributionsnät och distributionsnätsinnehavare att utveckla sina nät så att utvecklingsskyldigheten till skillnad från nuläget också gagnar elproducenterna.

Det är en betydande ändring jämfört med nuläget. Förslaget grundar sig på regeringsprogrammets mål om att ändra elmarknadslagen så att det blir möjligt för elnätsbolag att föra samman vindkraftverkens anslutningsledningar. Bestämmelsen är formulerad som en utvecklingsskyldig-

Betänkande EkUB 11/2025 rd

het därför att avsikten är att det ska framgå att skyldigheten att utveckla nätet för dessa nätinnehavares del är densamma både när det gäller producenter och när det gäller andra nätanvändare. Skyldigheten har skrivits in i en separat bestämmelse om innehavare av högspänningsdistributionsnät och distributionsnätsinnehavare, och inte i den allmänna bestämmelsen i 19 §, eftersom bestämmelsens tillämpningsområde inte gäller stamnätsinnehavaren.

Ekonomiutskottet påpekar dessutom att ändringen av 19 § tillsammans med ändringarna i definitionerna av stamnät och högspänningsdistributionsnät utvidgar utvecklingsskyldigheten för innehavare av högspänningsdistributionsnät och distributionsnät när det gäller regionala och lokala högspänningsdistributionsnät på 400 kilovolt inom deras verksamhetsområde. I fråga om utvecklingsansvaret är det väsentligt att 19 § kompletteras så att utvecklingsskyldighetens omfattning riktas till nätinnehavarens verksamhetsområde. Detta är nödvändigt eftersom innehavare av högspänningsdistributionsnät, till skillnad från den systemansvariga stamnätsinnehavaren och distributionsnätsinnehavare, inte tilldelas ett geografiskt ansvarsområde som omfattas av utvecklingsskyldigheten. Ekonomiutskottet betonar också att skyldigheten att utveckla nätet enligt både den gällande lagen och den föreslagna 19 § är begränsad till nätanvändarnas rimliga behov.

Utfrågade sakkunniga har också bedömt elnätens separata skyddssystem i förhållande till stamnätsinnehavarens utvecklingsskyldighet och Energimyndighetens tillsyn över utvecklingsskyldigheten enligt 45 § i elmarknadslagen. Ekonomiutskottet betonar att de relevanta EU-förordningarna är direkt tillämplig rätt och att Energimyndigheten i egenskap av nationell tillsynsmyndighet svarar för tillsynen över den.

Utskottet anser att lagens 41 § är väsentlig när det gäller att fullgöra utvecklingsskyldigheten och trygga tillträdet till nätet. Enligt paragrafen ska den systemansvariga stamnätsinnehavaren göra upp en tioårig utvecklingsplan för sitt riksomfattande sammanlänkade elöverföringsnät och för de sammanlänkningar som är i stamnätsinnehavarens besittning samt för deras förbindelser till andra elnät. Väsentlig i detta sammanhang är den nya bestämmelse som föreslås i 4 mom. Enligt det har Energimyndigheten rätt att kräva att stamnätsinnehavaren gör ändringar i utvecklingsplanen. Detta framhäver myndighetens betydelse vid tolkningen av utvecklingsskyldighetens innehåll och omfattning, särskilt till följd av lagändringen. Ekonomiutskottet understryker vikten av Energimyndighetens prövningsrätt vid avgörandet av om stamnätsinnehavarens utvecklingsplan uppfyller kraven enligt elmarknadslagstiftningen och EU-rätten. Ändringarna i regleringen betonar också vikten av kraven på jämlikhet och icke-diskriminering enligt elmarknadslagen.

Enligt ekonomiutskottets uppfattning är det på grund av den föreslagna regleringens mångtydighet mer sannolikt än tidigare att man efter att reformen trätt i kraft blir tvungen att i fråga om nya högspänningsnät genom myndighetsprocesser bedöma utvecklingsskyldighetens omfattning. Om en nätinnehavare vägrar utveckla sitt nät på de grunder som anges i 51 a § 2 mom., kan det enligt specialmotiveringen under vissa omständigheter vara fråga om sådant nekande av tillträde till nätet som avses i 21 b § 3 mom. Nätanvändaren, innehavaren av en energilagringsanläggning eller kunden kan då föra ärendet till Energimyndigheten för avgörande i ett tvistlösningsförfarande enligt 6 a § i lagen om tillsyn över el- och naturgasmarknaden (tillsynslagen). Om nätinnehavarens vägran emellertid de facto inte hindrar nätanvändaren från att få tillträde till nätet, kan Energimyndigheten antingen på basis av nätanvändarens begäran om undersökning eller på eget ini-

Betänkande EkUB 11/2025 rd

tiativ i ett förfarande enligt 9 § i tillsynslagen undersöka om nätinnehavaren genom vägran har brutit mot sin utvecklingsskyldighet.

Begränsningar av utvecklingsskyldigheten och EU:s energirätt

Bedömningen av utvecklingsskyldigheten tar också fasta på regleringens förenlighet med den centrala principen i EU:s energirätt, tredje parter tillträde till systemet och bestämmelserna i elmarknadsdirektivet. Detta hänför sig särskilt till grunderna för begränsning av utvecklingsskyldigheten och ett därav eventuellt följande nekande av tillträde till nätet.

Utförade sakkunniga lyfte särskilt fram frågan om huruvida bestämmelserna om kriterierna för avvikelser från utvecklingsskyldigheten i den föreslagna nya 51 a § motsvarar elmarknadsdirektivets bestämmelser och syften. Artikel 6 i direktivet tillåter avvikelser från en tredje parts tillträde till systemet om systemet saknar nödvändig kapacitet. Vägran av tillträde ska motiveras på tillbörligt sätt utifrån objektiva och tekniskt och ekonomiskt motiverade kriterier, som särskilt tar hänsyn till artikel 9.

Enligt uppgifter till utskottet är tillträde till nätet på det sätt som avses i elmarknadsdirektivet inte en absolut rättighet, utan undantag kan göras om nätkapaciteten inte är tillräcklig. Utgångspunkten är emellertid att nätinnehavaren i denna situation ska vidta åtgärder för att utveckla nätet. Utskottet anser att det kan vara befogat att avvika från huvudregeln i synnerhet om skyldigheten att utveckla nätet blir oskälig för nätinnehavarens övriga nätanvändare. I en sådan situation kan kostnaderna för andra nätanvändare bli oskäliga, särskilt inom små nätbolag. Enligt utskottet föreligger det i en sådan situation ett vägande samhälleligt behov.

Sakkunniga har dock förhållit sig kritiska särskilt till om den föreslagna formuleringen av bestämmelsen och det faktum att möjligheten till avvikelser också kopplas till nätinnehavarens tekniska, ekonomiska och organisatoriska resurser är förenliga med direktivet. Enligt uppgifter till utskottet har EU-domstolen tämligen ensidigt förbjudit sådana begränsningar av tredje parter tillträde till systemet som inte grundar sig på EU-rätten. Eftersom eventuella begränsningar utgör ett undantag från huvudregeln för tillträde för tredje part, bör begränsningarna tolkas snävt så att tillträde för tredje part tillåts i så stor utsträckning som möjligt. Utskottet noterar dessutom att det av principen om kostnadstäckning för nättjänsterna följer att nätinnehavaren i princip kan ta ut kostnaderna för sin verksamhet av nätanvändarna.

Möjligheten till avvikelser bör enligt utskottet preciseras så att grunderna för vägran ska tillämpas endast på nya högspänningsdistributionsnät och inte på situationer där ett redan befintligt nät inom verksamhetsområdet kompletteras genom anslutning av en ny nät-del. Likaså anser utskottet att det är viktigt att precisera begreppen i bestämmelsen för att de närmare ska motsvara kraven i elmarknadsdirektivet. Ekonomiutskottet betonar att den föreslagna begränsningen av utvecklingsskyldigheten enligt 51 a § ska tolkas snävt. Med beaktande av att nätinnehavaren i regel har möjlighet att ta ut kostnaderna för nättjänsten av nätanvändarna, måste den oskälighet med hänsyn till nätinnehavarens tekniska och ekonomiska förutsättningar som utskottet föreslår i 51 a § 2 mom. i sista hand bedömas med avseende på om utvecklingen är oskälig för andra nätanvändare.

Betänkande EkUB 11/2025 rd

Ekonomiutskottet anser utifrån inkommen utredning att de föreslagna ändringarna, med de preciseringar som framgår nedan i detaljmotiveringen, inte begränsar tredje parter tillträde till nätet och att Finlands system för tredjepartstillträde uppfyller kraven i artikel 6 i elmarknadsdirektivet också efter det att förslagen har trätt i kraft.

Begreppen stamnät och högspänningsdistributionsnät

Sakkunniga har också bedömt förhållandet mellan den föreslagna regleringen och begreppen överföringssystem och distributionssystem i elmarknadsdirektivet. Det är framför allt fråga om hur förenliga 3 § 3 punkten och 31 § 1 mom. i elmarknadslagen är med EU:s elmarknadsdirektiv. Frågan gäller å ena sidan definitionen av högspänningsdistributionsnät och stamnät, särskilt i specialmotiveringen till propositionen. Sakkunniga har bedömt frågan om den föreslagna regleringens förenlighet med elmarknadsdirektivet särskilt med tanke på att EU-domstolen har konstaterat att medlemsstaterna inte kan göra åtskillnad mellan de begrepp för distributionssystem och överföringssystem för el som avses i elmarknadsdirektivet genom att utöver de kriterier som anges i direktivets definitioner tillämpa andra kriterier.

Å andra sidan ger direktivet medlemsstaterna ett visst handlingsutrymme för att genomföra direktivets kriterier. Enligt uppgifter till utskottet har EU-domstolen i sina avgöranden inte uttryckligen behandlat den fråga som är central med tanke på propositionen, det vill säga hur man särskiljer stamnät från högspänningsdistributionsnät. Utskottet betonar utifrån inkomna uppgifter att begreppen överföringssystem och distributionssystem i elmarknadsdirektivet lämnar rum för tolkning. Utskottet anser inte att den tolkning av EU-domstolens avgörandepraxis som beskrivs i avsnitt 2.1.1 i propositionen strider mot direktivet och domstolens avgörandepraxis som gäller det.

Utskottet betonar att syftet med den nu föreslagna regleringen är att ändringen av definitionen av stamnät och högspänningsdistributionsnät inte ska leda till att en del av de nuvarande högspänningsdistributionsnäten i fortsättningen betraktas som stamnät, varvid de skulle omfattas av de skyldigheter som gäller stamnätsinnehavaren, såsom det faktiska kravet på åtskillnad som ställs i direktivet. På motsvarande sätt är målet att en del av Fingrids nuvarande stamnät inte till följd av ändringen ska betraktas som ett högspänningsdistributionsnät, varvid sådana delar av nätet utöver stamnätstariffen också ska omfattas av en tariff för högspänningsdistributionsnätet.

Utskottet anser att möjligheten till masknätsdrift och till sammanlänkning är centrala kriterier för definitionen av ett stamnät. Med möjlighet till masknätsdrift avses att stamnätets transformatorstationer, från vilka el överläts till slutanvändarna och distributionsnätsinnehavarna eller via vilka elproducenterna matar in den el de producerar i stamnätet, alltid har minst två matarledningar. Masknätsdrift innebär vidare att det via stamnätets transformatorstationer överförs el också till andra stamnätskunder än de användare som anslutit sig till transformatorstationen i fråga. Det innebär att stamnätets transformatorstationer också har andra användare än de slutanvändare, elproducenter och distributionsnätsinnehavare som anslutit sig till transformatorstationerna i fråga. På grund av möjligheten till masknätsdrift kan inte enbart de användargrupper som anslutit sig till transformatorstationerna anses vara ett kriterium för åtskillnad mellan stamnät och högspänningsdistributionsnät.

Betänkande EkUB 11/2025 rd

Möjligheten till sammanlänkning är ett centralt kriterium för att särskilja stamnätet från högspänningsdistributionsnät. Kriteriet grundar sig på EU-domstolens avgörandepraxis i fråga om elmarknadsdirektivet och nämns uttryckligen i den definition av överföring i elmarknadsdirektivet (artikel 2.34) som domstolen hänvisar till. Därmed hör till stamnätet sammanlänkningsnät som används av elmarknaden och som överskrider rikets gränser. Möjlighet till sammanlänkning är ett uteslutningskriterium vid definitionen av stamnät på det sättet att lokala eller regionala elnät eller elledningar trots sin höga spänningsnivå inte hör till stamnätet. Kännetecknande för ett högspänningsdistributionsnät är således att det inte uppfyller kriteriet för sammanlänkat elnät, eftersom det inte omfattar en sammanlänkning till ett annat elsystem. Sammanlänkningskriteriet beskriver tydligt den viktigaste skillnaden mellan stamnätet och högspänningsdistributionsnät, dvs. att stamnätet fungerar på riksnivå medan högspänningsdistributionsnät fungerar lokalt eller regionalt. Sammanlänkningskriteriet är också kopplat till stamnätets geografiska täckning. Stamnätet ska ha en riksomfattande uppgift att överföra el mellan sådan produktion och förbrukning som på riksnivå är betydelsefull samt mellan stamnätet och utländska nät. Ett högspänningsdistributionsnät ska för sin del betjäna behov av eldistribution av lokal eller regional natur eller behov av motsvarande typ för minst två kraftverkshelheter.

Ekonomiutskottet anser därför att propositionen till denna del bör tolkas i enlighet med den betydelse som avses i den engelska versionen av direktivet, även om den korrekta finska termen ”rajayhdysjohto” (sammanlänkning) inte används i propositionsmotiven, utan istället används det vagare begreppet ”yhdysjohto”. Den terminologiska förvirringen beror enligt vad utskottet erfar på att definitionen av sammanlänkning (rajayhdysjohto) har översatts fel i den finska versionen av direktivet. Definitionen i elmarknadslagen motsvarar däremot definitionen i den engelska versionen av direktivet. På grund av den felaktiga översättningen i den finska versionen av direktivet motsvarar definitionen av begreppet sammankopplat system i elmarknadslagen (3 § 4 a mom.) inte till sitt innehåll motsvarande definition i direktivet.

Ekonomiutskottet betonar att syftet med regleringen är att möjligheten till sammanlänkning i detta sammanhang avser elnät (stamnät) som kopplats samman med hjälp av en eller flera sammanlänkningsnät på det sätt som anges i den engelska versionen av elmarknadsdirektivet.

Anslutningens maximala effekt

Elsystemet kräver att det hela tiden råder balans mellan produktion och konsumtion för att elnäten ska fungera. Därför dimensioneras alla elsystem i enlighet med det så kallade N-1-kriteriet så att de alltid ska klara av att en huvudkomponent plötsligt slutar fungera. Om anslutningseffekten inte begränsas enligt det dimensionerade felet, kan resultatet bli ett oförutsägbart och oändamålsenligt dyrt energisystem.

Propositionen bygger på bedömningen att överdimensionerade anslutningar, i synnerhet stora kärntekniska anläggningar och vindparker, kan leda till enorma och okontrollerade kostnader för stamnätet, och att det i slutändan är elanvändarna som tvingas betala för dem. För varje överdimensionerad anslutning bör det skaffas ett separat systemskydd som säkerställer att systemet inte kollapsar när anläggningen plötsligt kopplas bort från nätet. Utan möjlighet till begränsningar finns det ingen övre gräns för kostnaderna.

Betänkande EkUB 11/2025 rd

I den föreslagna 20 §, som gäller anslutningsskyldighet, föreskrivs det att anslutningens inmatningseffekt i elnätet eller uttagseffekt från elnätet inte får överskrida den största tillåtna stegvisa effektförändring som elsystemet tål utan att driftsäkerheten äventyras. Förslaget gäller anslutningar efter lagens ikraftträdande och effekthöjningar för befintliga anslutningar.

Syftet med bestämmelserna är att förtydliga rättsläget så att Fingrids ansvar för att upprätthålla elsystemets funktionssäkerhet entydigt begränsas endast till det så kallade dimensionerande felet. Bestämmelserna skapar procedurregler för framtida stora vindkraftsanslutningar till havs, kärnkraftsenheter och så kallade hybridanslutningar.

Stamnätsinnehavaren ska lämna relevanta och betydelsefulla uppgifter om grunderna för den största möjliga effektförändring som elsystemet tillåter. Den största möjliga stegvisa effektförändringen föreslås inte bli definierad som ett fast tal i lagen, eftersom det kan komma att förändras senare när elsystemet utvecklas. Det dimensionerande felet är en fysikalisk storhet och därmed inte en fråga som avgörs enbart genom lagstiftning.

Vid ekonomiutskottets sakkunnigutfrågning framfördes delvis avvikande åsikter om hur lyckad den föreslagna regleringen är. Det har särskilt påpekats att den föreslagna regleringen bör klargöra stamnätsinnehavarens ansvar för att utveckla stamnätet så att den tillåter produktion med full effekt också vid stora kärnkraftverk utan separata och dyra skyddssystem. Dessutom har det uttryckts farhågor om att ett förhandsfastställande av ett numeriskt värde för den maximala effekten kan innebära att man binder sig till ett värde som är föränderligt i Finlands elsystem. Som utskottet ser det är specialbestämmelser om enbart kärnkraftverk inte förenliga med EU:s elmarknadslagstiftning, utan medlemsstaterna måste behandla kärnkraftverken på samma villkor som andra produktionsformer på elmarknaden.

Energimyndigheten ska på framställning av Fingrid på förhand fastställa de villkor som omfattas av Fingrids systemansvar. Ekonomiutskottet påpekar att systemansvaret är en offentlig förvaltningsuppgift som anförtrotts Fingrid (GL 124 §; se GrUU 4/2000 rd och GrUU 62/2002 rd). Framställningen görs under tjänsteansvar, och fastställandet på förhand säkerställer att abonnenternas rättsskydd tillgodoses.

Utskottet noterar att en begränsning av anslutningseffekten enligt det dimensionerade felet inte hindrar byggandet av större kraftverk, men då ska kraftproducenten på egen bekostnad skaffa systemskydd eller säkerställa att en del av produktionen används inom anslutningen så att den el som matas in i nätet inte överskrider den högsta möjliga anslutningseffekten.

Ekonomiutskottet betonar att den föreslagna bestämmelsen och Energimyndighetens beslut om fastställande av det vid olika tidpunkter tillämpliga numeriska värdet av den maximala effekten inte begränsar den systemansvariga stamnätsinnehavarens utvecklingsskyldighet. Det av stamnätsinnehavaren föreslagna och av Energimyndigheten fastställda numeriska värdet av den maximala effekten ska inte heller ges någon begränsande betydelse vid bedömningen av utvecklingsskyldighetens omfattning. Utöver att Energimyndigheten fastställer villkoren på förhand övervakar den också att utvecklingsskyldigheten enligt 45 § 1 mom. blir fullgjord och kan ingripa vid eventuella försummelser med stöd av tillsynsbehörigheten enligt 9 § i lagen om tillsyn över el-

Betänkande EkUB 11/2025 rd

och naturgasmarknaden. Ekonomiutskottet konstaterar med hänsyn till utvecklingsskyldigheten att den största stegvisa effektförändring som Finlands elsystem möjliggör inte är statistiskt.

Direktledningar och tillståndsplikt för elnätverksamhet

Regeringen föreslår att effektgränsen på två megavoltampere för en direktledning som inte omfattas av tillståndspliktig nätverksamhet slopas. Målet är att möjliggöra framtida energilösningar där till exempel en vätgasanläggning skulle kopplas direkt till förnybar produktion med en direktledning för produktion av förnybar vätgas på det sätt som kraven på additionalitet i förnybarhetsdirektivet (RED II) kräver.

Ekonomiutskottet vill lyfta fram att utfrågade sakkunniga bedömt att möjligheten att bygga direktledningar i såväl högspänningsdistributionsnät som låg- och mellanspänningsnät skapar förutsättningar för lokala energilösningar och/eller energisammanslutningar. Det medför nya flexibla resurshelheter som kan utnyttjas både på elmarknaden och inom nätaffärsverksamheten och stöder samtidigt en förbättring av samhällets övergripande säkerhet och försörjningsberedskap.

Ekonomiutskottet noterar att de flexibilitetstjänster som lokala energilösningar möjliggör samtidigt också lindrar investeringstrycket i fråga om distributionsnätet. Byggandet av direktledningar kan minska behovet av överföringskapacitet i elnätet, eftersom de produktions- och eldriftsobjekt som anslutits med en direktledning belastar elsystemet mindre än de objekt som anslutits till elnätet med egna anslutningsledningar.

Vid ekonomiutskottets sakkunnigutfrågning framfördes kritik mot specialmotiveringen till 4 §, som har tolkats innebära att undantaget som gäller direktledningar inte tillämpas till exempel i situationer där kraftverkets inmatningseffekt inte täcker all förbrukning vid ett eldriftsobjekt som är anslutet till kraftverket. Redan en liten andel av elförbrukningen som ersätts med lokal produktion bedöms förbättra flexibiliteten och minska trycket på investeringar i elnätets kapacitet.

Utskottet framhåller att med beaktande av definitionen av en direktledning bör direktledningar också kunna användas när kraftverkets inmatningseffekt inte täcker all förbrukning vid ett eldriftsobjekt som är anslutet till kraftverket. Utskottet konstaterar att motiveringen till den aktuella bestämmelsen bör tolkas så att den har samband endast med situationer där det är uppenbart att man försöker kringgå tillståndsplikten för byggande av elnät med hjälp av bestämmelserna om en direktledning och att den elnätverksamhet som drivs är betydande till sin omfattning.

Nätinnehavarens skyldighet att utveckla nät som betjänar elproduktionen

Ekonomiutskottet anser det vara viktigt att förslaget gör det möjligt att föra samman vindkraftverkens anslutningsledningar och optimera nätstrukturen. Syftet med ändringen är att främja byggandet av nät som betjänar flera producenter och att undvika att onödiga parallella ledningar byggs om det inte är tekniskt eller ekonomiskt motiverat eller önskvärt med hänsyn till miljön. Förslaget motsvarar på så sätt också skrivningen i regeringsprogrammet enligt vilken elmarknadslagen ska ändras så att det blir möjligt för elnätbolag att föra samman anslutningsledningar.

Betänkande EkUB 11/2025 rd

Ekonomiutskottet fäster dessutom uppmärksamhet vid 3 § 14 punkten om gränsen för småskalig produktion och 56 § som har samband med den. I propositionen föreslås det att effektgränsen för småskalig produktion sänks till en effekt som understiger en megavoltampere. Enligt lagens 56 § får den anslutningsavgift som tas ut för anslutning av småskalig elproduktion till ett distributionsnät inte inbegripa kostnader som föranleds av att elnätet förstärks. I 56 § anges också att med de distributionsavgifter som tas ut för elproduktionen ska en relativt sett mindre andel av kostnaderna för distributionsnätet och högspänningsdistributionsnätet täckas än med de distributionsavgifter som tas ut för elförbrukning.

Enligt uppgift har 56 §, som fogades till elmarknadslagen under 2000-talets första årtionde, varit nödvändig för att främja småskalig, decentraliserad produktion. Grunden för behovet av bestämmelsen har dock tydligt förändrats, bland annat i och med att priserna på solpaneler har sjunkit kraftigt sedan bestämmelsen infördes. I nuläget är solenergiproduktion ekonomiskt lönsam verksamhet även utan de mekanismer som 56 § medger. Dessutom erfar utskottet att avgränsningarna i 56 § 1 mom. är problematiska med tanke på principen om kostnadstäckning för nättjänsterna, som också inom EU-rätten är en central princip för regleringen av elnätet. Utskottet anser det motiverat att behovet av att ändra eller upphäva 56 § utreds. Utskottet instämmer dock i arbets- och näringsministeriets bedömning att ändringar i bestämmelsen bör beredas i enlighet med god lagberedningspraxis så att också de som bedriver småskalig verksamhet får delta i beredningen på lika villkor som andra.

Definitionen av anslutningsnät

Sakkunniga har framfört att propositionen i fråga om anslutningsnäten rätt så kraftigt begränsar möjligheterna att bygga nät. Det har påpekats att byggande och drift av anslutningsnät som genomförs av andra än nätbolagen förutsätter att producenterna är ägare i ett företag som bygger och driver anslutningsnät. För varje anslutningsnät ska det bildas ett separat bolag som kan bygga och driva nätet i fråga. Dessutom ska nätbolaget ge tillstånd till detta. Till denna del har det framförts att det hade varit motiverat att hålla sig närmare nuvarande praxis för byggande av anslutningsledningar, där byggande och drift av anslutningsnät är konkurrensutsatt verksamhet. Detta skulle möjliggöra två likvärdiga alternativ. Det ena är att anslutningsnätet byggs av ett nätbolag och i enlighet med propositionen får inkluderas i det reglerade nätets kapital. Det andra alternativet är en lösning som producenterna köper av en tredje part.

Ekonomiutskottet konstaterar att möjligheten att bygga anslutningsnät i vilket fall som helst innebär att byggande och drift av elnät frigörs från nätmonopolet. Utskottet anser att den avgränsning som föreslås i propositionen är motiverad. Möjligheten att driva ett anslutningsnät för elproduktion som icke-tillståndspliktig verksamhet baserar sig på EU-domstolens avgörandepraxis (C-439/06, Citiworks och senare avgörandepraxis; se avsnitt 2.3.1 i propositionen). Drift av anslutningsnät för elproduktion utan elnätstillstånd och definitionen av kraftverkshelhet är möjliga endast om abonnenterna själva äger och driver anslutningsnätet för elproduktion eller kraftverkshelheten antingen direkt eller via ett gemensamt företag som de äger. Utan detta krav skulle anslutningsnätet för elproduktion inte på något sätt avvika från de elnät som omfattas av regleringen. Regleringen av ett naturligt monopol är, med undantag för anslutningsnät, motiverad för att skydda nätanvändarna mot eventuellt missbruk av monopolställningen.

Betänkande EkUB 11/2025 rd

Avtal om flexibel anslutning

Det föreslås att elmarknadslagen ska innehålla bestämmelser om möjligheten att ingå flexibla anslutningsavtal för att påskynda abonnentens tillträde till nätet. Förslaget grundar sig på bestämmelserna i elmarknadsdirektivet. Ett avtal om flexibel anslutning är avsett som ett tidsbegränsat arrangemang till dess att nätets kapacitet möjliggör ibruktagande av den slutliga garanterade fasta anslutningseffekten. Flexibla anslutningsavtal kan påskynda energiomställningen och främja spridningen av flexibla lösningar.

Ekonomiutskottet ställer sig bakom förslaget. Samtidigt fäster utskottet också uppmärksamhet vid att utfrågade sakkunniga lyft fram behovet av att i fortsättningen i anslutning till utnyttjandet av flexibla resurser utveckla flexibla produkter och avtal. Vidare finns det behov av att vid sidan av den traditionella strukturen för nättjänstavgifter utveckla prissättningen ur elnätsbolagets synvinkel. För att främja detta är det motiverat att undersöka möjligheten till regulatorisk försöksverksamhet (s.k. regulatorisk sandlåda, regulatory sandbox) som möjliggör försök och produktutveckling i anslutning till flexibla resurser och prissättningen av dem. Ekonomiutskottet föreslår också att bestämmelserna om avtal om flexibel anslutning i enlighet med vad utfrågade sakkunniga föreslagit ändras i en mer förpliktande riktning på det sätt som beskrivs närmare i detaljmotiveringen.

Övergångsbestämmelser och ikraftträdande

Enligt den övergångsbestämmelse som föreslås ska de nuvarande bestämmelserna tillämpas på anslutningsledningar som tagits i bruk före lagens ikraftträdande. Enligt de uppgifter som utskottet fått är byggandet av en gemensam anslutningsledning i praktiken en tidskrävande process med flera faser. Processen inleds med avtalsförhandlingar och beställningar och fortsätter därefter med själva byggandet. Byggandet av själva kraftledningen tar flera månader, rentav flera år. Anslutningsavtalet med nätbolaget ingås enligt uppgift i projektets slutskede när projektet eller projekten, om det rör sig om en gemensam kraftledning, har en plan och ett bygglov som vunnit laga kraft. I det skedet har investeringsbeslutet redan fattats för länge sedan och betydande förberedelser har gjorts för att bygga anslutningsledningen. Därför bör tillämpningsområdet för de gällande bestämmelserna inte begränsas till enbart de anslutningsledningar som har tagits i bruk före lagens ikraftträdande, utan det bör också gälla projekt där anslutningsavtal har ingåtts. Utskottet föreslår därför att övergångsbestämmelsen preciseras på det sätt som anges närmare i detaljmotiveringen.

Sammanfattande synpunkter

Ekonomiutskottet anser att den föreslagna regleringen sammantaget för utvecklingen av elsystemet i rätt riktning. Den föreslagna regleringen främjar sektorsintegrationen och skapar förutsättningar för att utveckla lokala energilösningar och flexibla resurshelheter. Samtidigt främjar reformen den övergripande säkerheten i samhället och försörjningsberedskapen. Utvecklingen av energigemenskaper främjar elanvändarnas ställning och ett aktivare deltagande på marknaden.

Utskottet anser det vara avgörande att den föreslagna regleringen tillämpas på ett sätt som möjliggör investeringar i omställningen till ren energi och tryggar industrins verksamhetsförutsätt-

Betänkande EkUB 11/2025 rd

ningar. Tillträde till nätet får inte utgöra ett hinder för industriella investeringar. Av avgörande betydelse i detta sammanhang är också bestämmelserna om skyldigheten att utveckla nätet och att Energimyndigheten effektivt tillämpar sina befogenheter som gäller utvecklingsplanerna. Utskottet ser det också som viktigt att regleringens konsekvenser för investeringar i omställningen till ren energi och för industrin bevakas. Utskottet föreslår att riksdagen godkänner ett uttalande om detta (Utskottets förslag till uttalande).

DETALJMOTIVERING

1. Lagen om ändring av elmarknadslagen

20 b §. Avtal om flexibel anslutning. Ekonomiutskottet föreslår att 1 mom. ändras i en mer förpliktande riktning när det gäller normala avtal om flexibel anslutning så att det i bestämmelsen slås fast att nätinnehavaren *ska erbjuda* avtal om flexibel anslutning i de situationer som avses i bestämmelsen.

31 §. Definition av stamnät och fastställande av de elledningar och anläggningar som hör till stamnätet. Ekonomiutskottet föreslår att definitionen av stamnät i 1 mom. 2 punkten preciseras så att omnämmandet av nätinnehavaren stryks. Utskottet föreslår alltså att orden ”som är i en stamnätsinnehavares besittning” utgår. Syftet med preciseringen är att säkerställa att bestämmelsen är förenlig med bestämmelserna i elmarknadsdirektivet.

51 a §. Särskilda bestämmelser om skyldigheten att utveckla nätet i högspänningsdistributionsnät och distributionsnät. Ekonomiutskottet föreslår att 51 a § 2 mom. preciseras så att det i linje med bestämmelsens syfte framgår att de grunder för vägran som avses i bestämmelsen ska tillämpas endast på nya högspänningsdistributionsnät och inte på komplettering av ett redan befintligt nät inom verksamhetsområdet genom anslutning av en ny nätdel. Utskottet föreslår därför att det i bestämmelsen hänvisas till en distributionsnätsinnehavare som inte sedan tidigare har ett högspänningsdistributionsnät i sin besittning. Vidare föreslår utskottet att grunderna för vägran enligt 2 mom. preciseras så att bestämmelserna inte kan medge att rätten att vägra åberopas i situationer som den inte är avsedd för och stå i strid med elmarknadsdirektivet. I och med preciseringen är bestämmelsen bättre förenlig med elmarknadsdirektivet. Specialbestämmelsen om begränsning av utvecklingsskyldigheten bör tolkas snävt. Med beaktande av att nätinnehavaren i princip har möjlighet att ta ut kostnaderna för nättjänsten av nätanvändarna, ska den oskälighet med hänsyn till nätinnehavarens tekniska och ekonomiska förutsättningar som avses i bestämmelsen i sista hand bedömas med avseende på om utvecklingen är oskälig för andra nätanvändare.

Ikraftträdandebestämmelsen. Ekonomiutskottet föreslår att 4 mom. i ikraftträdandebestämmelsen preciseras så att lagen tillämpas på anslutningsledningar i fråga om vilka ett anslutningsavtal har ingåtts efter lagens ikraftträdande.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Ekonomiutskottets förslag till beslut:

Betänkande EkUB 11/2025 rd

Riksdagen godkänner lagförslag 2 i proposition RP 45/2025 rd utan ändringar.

Riksdagen godkänner lagförslag 1 i proposition RP 45/2025 rd med ändringar. (Utskottets ändringsförslag)

Riksdagen godkänner ett uttalande. (Utskottets förslag till uttalande)

Utskottets ändringsförslag

1.

Lag

om ändring av elmarknadslagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i elmarknadslagen (588/2013) 2 § 2 mom., 3 § 3, 5, 14 och 25 b-punkten, 4 § 2 mom., 11 §, 13 § 2 mom. 2 och 2 a-punkten, 14 § 1 mom., 16 §, 19 § 1 mom., 20 § 1 mom., 31 och 41 §, 44 § 1 mom., 72 § och 114 § 4 mom.,

av dem 2 § 2 mom. och 114 § 4 mom. sådana de lyder i lag 497/2023, 3 § 5 punkten, 13 § 2 mom. 2 och 2 a-punkten samt 20 § 1 mom. sådana de lyder i lag 201/2025, 3 § 25 b-punkten sådan den lyder i lag 891/2021, 4 § 2 mom. sådant det lyder i lag 730/2021, 14 § 1 mom. sådant det lyder i lag 266/2017 och 16 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 201/2025, samt

fogas till 3 §, sådan den lyder delvis ändrad i lagarna 1430/2014, 108/2019, 730/2021, 891/2021, 497/2023 och 201/2025, nya 4 b-, 5 b- och 32 c-punkter, till 4 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 730/2021, ett nytt 3 mom., till lagen en ny 4 a §, till 13 § 2 mom., sådant det lyder delvis ändrat i lag 201/2025, en ny 2 b-punkt samt till lagen nya 20 b, 20 c och 51 a §, som följer:

2 §

Tillämpningsområde

— — — — —
Lagens bestämmelser om nätinnehavare tillämpas på näringsidkare som utövar tillståndspliktig elnätsverksamhet och i sin besittning har ett elnät i Finland, om inte något annat föreskrivs nedan eller om inte Energimyndigheten har fattat ett beslut om att befria nätinnehavaren från tillståndsplikten.
— — — — —

Betänkande EkUB 11/2025 rd

3 §

Definitioner

I denna lag avses med

3) *högspänningsdistributionsnät* lokala eller regionala elnät eller elledningar vars nominella spänning är minst 110 kilovolt och som inte är anslutningsnät för elproduktion eller anslutningsledningar och som inte sträcker sig över riksgränsen,

4 b) *anslutningsnät för elproduktion* ett elnät med vilket två eller flera separata kraftverkshelheter ansluter sig till elnätet genom en gemensam anslutning och eventuell reservmatningsförbindelse, och som innehas av en eller flera elproducenter eller innehavare av energilagringsanläggningar som använder elnätet, eller av ett företag som dessa eller en del av dessa har bestämmande inflytande över,

5) *anslutningsledning* en enhetlig helhet som består av en elledning och andra elanläggningar och elutrustningar som behövs för anslutning till elnätet och genom vilken till elnätet för en eller flera abonnenter ansluts

- a) ett eldriftsobjekt,
- b) en kraftverkshelhet, eller
- c) en eller flera till varandra kopplade energilagringsanläggningar,

5 b) *kraftverkshelhet* på ett avgränsat markområde eller på en avgränsad del av ett havsområde belägna

- a) enskilda kraftverk,
- b) två eller flera kraftverk som bildar en sammanhängande funktionell helhet, eller
- c) ett eller flera kraftverk och en eller flera energilagringsanläggningar som är kopplade till dem och som bildar en enhetlig funktionell helhet,

14) *småskalig elproduktion* en kraftverkshelhet med en effekt som understiger en megavoltampere,

25 b) *mätområde* stamnätet, högspänningsdistributionsnät, distributionsnät, slutet distributionsnät, anslutningsnät för elproduktion eller en del av dessa eller ett sådant internt elnät inom en fastighet eller motsvarande grupp av fastigheter som utgör ett eget avräkningsområde vid balansavräkningen,

32 c) *avtal om flexibel anslutning* ett avtal om anslutning till ett distributionsnät, högspänningsdistributionsnät eller stamnät, i vars villkor det har avtalats om begränsningar av anslutningspunktens garanterade effekt eller om nätinnehavarens styrning av elförbrukningen eller elförsörjningen till anslutningen,

Betänkande EkUB 11/2025 rd

4 §

Tillståndsplikt för elnätsverksamhet

Tillståndsplikten omfattar inte

- 1) elnätsverksamhet där endast en fastighets eller en motsvarande fastighetsgrupps interna elleveranser sköts med hjälp av elnätet,
- 2) eldistribution genom en direktledning till en separat kund, till en producents och en elleverantörs egna lokaler, dotterföretag eller kunder, till dennas eller deras eldriftsobjekt eller slutna distributionsnät,
- 3) transport av el i en anslutningsledning eller i abonnentens reservmatningsförbindelse,
- 4) transport av el i ett sådant anslutningsnät för elproduktion där el inte levereras till grossister eller slutförbrukare.

Närmare bestämmelser om ansökan om elnätstillstånd får utfärdas genom förordning av statsrådet.

4 a §

Förhandsbesked om tillståndsplikt för elnätsverksamhet

Energimyndigheten kan på skriftlig ansökan meddela förhandsbesked i enskilda fall om huruvida ett sådant elnätstillstånd som avses i 4 § 1 mom. ska sökas för elnätsverksamhet. I ansökan ska företes den utredning som behövs för att ärendet ska kunna avgöras. Förhandsbesked ges inte om en ansökan om elnätstillstånd är anhängig för samma verksamhet eller om ärendet redan har avgjorts av Energimyndigheten.

Ett gällande beslut om förhandsbesked ska på yrkande av sökanden iakttas vid tillämpningen av denna lag, om

- 1) sökanden har lämnat riktiga och tillräckliga uppgifter för förhandsbeskedet,
- 2) sökanden inte har genomfört sin verksamhet på ett väsentligen annat sätt än vad som anges i ansökan om förhandsbesked, och
- 3) de omständigheter som inverkar på förhandsbeskedets innehåll inte har förändrats väsentligt.

Närmare bestämmelser om ansökan om förhandsbesked får utfärdas genom förordning av statsrådet.

11 §

Elnätstillstånd för slutna distributionsnät

Elnätstillstånd för slutna distributionsnät kan på ansökan beviljas en sökande som utövar elnätsverksamhet i ett distributionsnät eller högspänningsdistributionsnät inom ett geografiskt avgränsat område för industriell verksamhet eller näringsverksamhet eller ett område där gemensamma tjänster tillhandahålls, när nätet inte levererar el till konsumenter, om

- 1) driften eller produktionsprocessen hos nätanvändarna av särskilda tekniska skäl eller säkerhetsskäl bildar en gemensam helhet,

Betänkande EkUB 11/2025 rd

2) råvarorna och slutprodukterna i ifrågavarande näts nätanvändares produktionsprocesser av särskilda tekniska skäl eller säkerhetsskäl har ett väsentligt samband med varandra, eller om deras produktionsprocess eller produktionsprocesser på något annat sätt bildar en enhetlig helhet, eller

3) nätet distribuerar el i första hand till nätets ägare eller innehavare eller till ett till ägaren eller innehavaren anknutet företag.

Elnätstillstånd för slutna distributionsnät får emellertid inte beviljas sökande inom vars elnät el levereras till konsumenter, om det inte är fråga om elleverans till ett litet antal konsumenter som har sådana förbindelser med sökanden som baserar sig på ett anställningsförhållande eller motsvarande förbindelser.

På slutna distributionsnät och innehavare av slutna distributionsnät tillämpas det som i denna lag föreskrivs om högspänningsdistributionsnät, distributionsnät och innehavare av distributionsnät, om inte något annat föreskrivs särskilt. På tillståndsbeslutet tillämpas det som i 5 § föreskrivs om beviljande av elnätstillstånd. På den som söker elnätstillstånd för slutna distributionsnät tillämpas inte de krav på den som söker elnätstillstånd som anges i 6 § 3–5 punkten.

13 §

Byggande av distributionsnät

Andra får bygga distributionsnät på ansvarsområdet, om

2) det är fråga om en anslutningsledning eller reservmatningsförbindelse genom vilken en kraftverkshelhet ansluts till distributionsnätsinnehavarens elnät på ansvarsområdet eller till någon annan nätinnehavarens elnät,

2 a) det är fråga om en direktledning genom vilken el distribueras till en separat kund, till en producents och en elleverantörs egna lokaler, dotterföretag eller kunder, till dennas eller deras eldriftsobjekt eller slutna distributionsnät,

2 b) det är fråga om ett sådant anslutningsnät för elproduktion där el inte levereras till grossister eller slutförbrukare,

14 §

Projekttillstånd för byggande av högspänningsledning

För byggande av en elledning med en nominell spänning på minst 110 kilovolt ska projekttillstånd sökas skriftligen. Projekttillstånd beviljas av Energimyndigheten. Om ansökan gäller en elledning som sträcker sig över riksgränsen, eller en elledning enligt 3 a § i lagen om Finlands ekonomiska zon (1058/2004) och som leder från Finlands ekonomiska zon till en annan stat eller till en annan stats ekonomiska zon, beviljas projekttillståndet av statsrådet vid dess allmänna sammanträde. För överföring av ett projekttillstånd som beviljats för byggande av en elledning som sträcker sig över riksgränsen, eller som leder från Finlands ekonomiska zon till en annan stat eller till en annan stats ekonomiska zon på någon annan ska ett nytt projekttillstånd sökas.

Betänkande EkUB 11/2025 rd

16 §

Beviljande av projekttillstånd

En förutsättning för att projekttillstånd ska beviljas är att elledningen behövs för att trygga elöverföringen. Om ansökan gäller en elledning som sträcker sig över riksgränsen, eller en elledning enligt 3 a § i lagen om Finlands ekonomiska zon och som leder från Finlands ekonomiska zon till en annan stat eller till en annan stats ekonomiska zon, är en förutsättning för beviljande av projekttillstånd dessutom att byggandet av elledningen också i övrigt är ändamålsenligt med tanke på utvecklingen av och ömsesidigheten på elmarknaden.

Om ansökan inte gäller en elledning som sträcker sig över riksgränsen eller en elledning enligt 3 a § i lagen om Finlands ekonomiska zon och som leder från Finlands ekonomiska zon till en annan stat eller till en annan stats ekonomiska zon, ska projekttillstånd trots bestämmelserna i 1 mom. beviljas för

1) en anslutningsledning genom vilken ett eldriftsobjekt, en kraftverkshelhet eller en eller flera till varandra kopplade energilagringsanläggningar ansluts till närmaste elnät med en nominell spänning på minst 110 kilovolt,

2) en direktledning.

Till projekttillståndet kan sådana villkor fogas som ska anses nödvändiga med tanke på förutsättningarna för tillstånd.

19 §

Skyldighet att utveckla nätet

För att garantera sina nätanvändare tillgång på el av tillräckligt god kvalitet ska nätinnehavaren inom sitt verksamhetsområde upprätthålla, driva och utveckla sitt elnät och förbindelserna till andra nät i enlighet med de föreskrivna kraven på elnätsverksamhet och nätanvändarnas rimliga behov.

— — — — —

20 §

Anslutningsskyldighet

Nätinnehavaren ska på begäran och mot skälig ersättning till sitt elnät ansluta de eldriftsobjekt, kraftverk och energilagringsanläggningar inom sitt verksamhetsområde som uppfyller de tekniska kraven. Anslutningens inmatningseffekt i elnätet eller uttagseffekt från elnätet får dock inte överskrida den största tillåtna stegvisa effektförändring som elsystemet tål utan att driftsäkerheten äventyras. Anslutningsvillkoren och de tekniska kraven ska vara öppna, objektiva och icke-diskriminerande och beakta elsystemets driftsäkerhet och effektivitet.

— — — — —

Betänkande EkUB 11/2025 rd

20 b §

Avtal om flexibel anslutning

Nätinnehavaren ska~~kan~~ erbjuda avtal om flexibel anslutning i sådana delar av sitt elnät där tillgången till kapacitet i elnätet är begränsad eller där det inte finns någon kapacitet för nya anslutningar eller för förstörande av befintliga anslutningar och där genomförandet av den anslutning som abonnenten behöver förutsätter att nätet utvecklas.

I ett avtal om flexibel anslutning ska följande anges:

- 1) maximivärden för den fasta inmatningen av el i elnätet och för det maximala fasta uttaget av el från elnätet samt ytterligare flexibel inmatnings- och uttagskapacitet,
- 2) grunderna för fastställande av avgifter för elöverföring eller eldistribution som tillämpas på den fasta och den flexibla inmatnings- och uttagskapaciteten,
- 3) giltighetstiden för avtalet om flexibel anslutning och det förväntade datumet för beviljande av anslutning till hela den begärda fasta kapaciteten.

En abonnent som har ett avtal om flexibel anslutning ska i anslutningen installera ett effekteregleringssystem som konstaterats vara tillförlitligt.

Ett avtal om flexibel anslutning får inte fördröja utvecklingen av elnätet. Övergången från ett avtal om flexibel anslutning till ett avtal om fast anslutning ska ske i takt med att elnätet utvecklas.

Energimyndigheten får meddela närmare föreskrifter om de villkor för ett avtal om flexibel anslutning som anges i 2 mom., om det effekteregleringssystem som avses i 3 mom. och om de förutsättningar för tillhandahållande av avtal om flexibel anslutning som anges i 4 mom.

20 c §

Permanent avtal om flexibel anslutning

I sådana delar av elnätet i fråga om vilka Energimyndigheten i ett beslut som getts på basis av nätinnehavarens ansökan har ansett att utvecklande av nätet inte är den effektivaste lösningen, kan avtal om flexibel anslutning med avvikelse från 20 b § 4 mom. med abonnentens samtycke ingå som permanenta lösningar för att genomföra nya anslutningar eller förstöra befintliga anslutningar. I beslutet ska de nätkomponenter som beslutet grundar sig på specificeras.

I ett permanent avtal om flexibel anslutning ska följande anges:

- 1) de nätkomponenter som avses i 1 mom. eller kombinationer av sådana komponenter på vilka ingåendet av ett permanent avtal om flexibel anslutning grundar sig,
- 2) maximivärden för den fasta inmatningen av el i elnätet och för det maximala fasta uttaget av el från elnätet samt ytterligare flexibel inmatnings- och uttagskapacitet,
- 3) grunderna för fastställande av avgifter för elöverföring eller eldistribution som tillämpas på den fasta och den flexibla inmatnings- och uttagskapaciteten,
- 4) giltighetstiden för det permanenta avtalet om flexibel anslutning eller grunden för fastställande av giltighetstiden.

En abonnent som har ett permanent avtal om flexibel anslutning ska i anslutningen installera ett effekteregleringssystem som konstaterats vara tillförlitligt.

Energimyndigheten kan på ansökan av nätinnehavaren eller abonnenten eller på eget initiativ återkalla sitt beslut som avses i 1 mom. eller ändra omfattningen av den del av elnätet som avses i beslutet, om förhållandena i den del av elnätet som avses i beslutet har ändrats i de nätkomponen-

Betänkande EkUB 11/2025 rd

ter som föranlett begränsningen så, att förutsättningarna för meddelande av ett beslut enligt 1 mom. inte längre uppfylls. Energimyndigheten ska i sitt beslut om återkallande fastställa en övergångsperiod som är skälig med tanke på både nätinnehavaren och de abonnenter som anslutit sig till den aktuella delen av elnätet, och efter vars utgång permanenta avtal om flexibel anslutning inte längre får användas i den delen av elnätet. På ett anslutningsavtal som påverkas av Energimyndighetens beslut ska under den nämnda övergångsperioden tillämpas 20 b § 2–4 mom., om inte något annat har avtalats mellan nätinnehavaren och abonnenten i samband med att anslutningsavtalet ingicks.

Energimyndigheten får meddela närmare föreskrifter om de villkor i permanenta avtal om flexibel anslutning som avses i 2 mom. och om det effekttregelringssystem som avses i 3 mom.

31 §

Definition av stamnät och fastställande av de elledningar och anläggningar som hör till stamnätet

Stamnät är

1) ett riksomfattande sammanlänkat elöverföringsnät som består av elledningar med en nominell spänning på minst 110 kilovolt, transformator- och kopplingsstationer och andra anläggningar, med undantag högspänningsdistributionsnät,

2) en sammanlänkning för en nominell spänning på minst 110 kilovolt ~~som är i en stamnätsinnehavares besittning.~~

Stamnätsinnehavaren ska för varje tillsynsperiod som gäller prissättning av överföringstjänster senast nio månader innan tillsynsperioden börjar fastställa vilka elledningar, transformator- och kopplingsstationer och andra anläggningar som hör till innehavarens stamnät och publicera beslutet om fastställande. Före fastställandet ska stamnätsinnehavaren ge sina nätanvändare samt de myndigheter och andra intressentgrupper som saken berör tillfälle att bli hörda om förslaget till fastställande. Stamnätsinnehavaren kan stryka elledningar, transformator- och kopplingsstationer och andra anläggningar ur ett publicerat beslut innan nästa tillsynsperiod börjar endast av vägande skäl.

Stamnätsinnehavarens beslut om fastställande och ändringar i beslutet ska lämnas till Energimyndigheten. Om beslutet om fastställande strider mot lagen har Energimyndigheten rätt att inom tre månader från mottagandet av en sådan anmälan kräva att stamnätsinnehavaren gör ändringar i beslutet.

Den som är avtalspart i fråga om stamnätsinnehavarens nättjänst har rätt att inom en månad från det att stamnätsinnehavaren har publicerat sitt beslut om fastställande föra beslutets eller avgörandets lagenlighet för prövning av Energimyndigheten i ett tvistlösningsförfarande. På tvistlösningsförfarandet tillämpas 29 § i lagen om tillsyn över el- och naturgasmarknaden.

41 §

Plan för utveckling av stamnätet

Den systemansvariga stamnätsinnehavaren ska göra upp en tioårig utvecklingsplan för sitt riksomfattande sammanlänkade elöverföringsnät och för de sammanlänkningslinjer som är i stamnätsinnehavarens besittning samt för deras förbindelser till andra elnät. Andra stamnätsinnehavare

Betänkande EkUB 11/2025 rd

ska göra upp en tioårig utvecklingsplan för sitt stamnät och dess förbindelser till andra elnät. Stamnätsinnehavaren ska använda utvecklingsplanen som underlag vid utarbetandet av den unionsomfattande nätutvecklingsplan som anges i elhandelsförordningen. Utvecklingsplanen ska uppdateras med två års intervaller.

Utvecklingsplanen ska innehålla

- 1) en plan över investeringar för uppfyllande av den skyldighet att utveckla nätet som avses i 19 § 1 mom. och av kvalitetskraven för verksamhet i stamnätet,
- 2) en plan över sådana investeringar som gäller sammanlänkningar som behövs för en effektiv funktion av den nationella och regionala elmarknaden och av Europeiska unionens inre marknad för el,
- 3) en utredning av de metoder som använts när utvecklingsplanen utarbetades och av de prognoser och övriga antaganden som planen grundar sig på och som gäller elkonsumtionens och elproduktionens utveckling.

Utvecklingsplanen ska publiceras. Innan utvecklingsplanen publiceras ska stamnätsinnehavaren ge sina nätanvändare samt de myndigheter och andra intressentgrupper som saken berör tillfälle att bli hörda om utvecklingsplanen.

Utvecklingsplanen och resultaten av hörandet ska lämnas till Energimyndigheten. Energimyndigheten har rätt att inom sex månader från det att den mottagit planen kräva att stamnätsinnehavaren gör ändringar i utvecklingsplanen, om

- 1) utvecklingsplanen inte uppfyller de krav som anges i 1 och 2 mom., eller
- 2) det finns anledning att misstänka att de åtgärder som ingår i utvecklingsplanen inte leder till att kvalitetskraven enligt 40 § uppfylls.

Energimyndigheten får utfärda närmare föreskrifter om de uppgifter som ska ges i utvecklingsplanen, om hur planen ska lämnas till Energimyndigheten samt om ordnandet av det hörande som avses i 3 mom.

44 §

Den systemansvariga stamnätsinnehavarens ansvarsområde

Till den systemansvariga stamnätsinnehavarens ansvarsområde hör rikets territorium, med undantag för landskapet Åland, och Finlands ekonomiska zon.

— — — — —

51 a §

Särskilda bestämmelser om skyldigheten att utveckla nätet i högspänningsdistributionsnät och distributionsnät

Utöver vad som i 19 § föreskrivs om nätinnehavarens utvecklingsskyldighet ska en distributionsnätsinnehavare inom sitt verksamhetsområde utveckla sitt elnät för att ansluta två eller flera separata kraftverkshelheter till elnätet i enlighet med nätanvändarnas skäliga behov.

En distributionsnätsinnehavare, som inte sedan tidigare har ett högspänningsdistributionsnät i sin besittning, ska inom sitt verksamhetsområde på det sätt som föreskrivs i 19 § och i 1 mom. i denna paragraf utveckla ett nytt högspänningsdistributionsnät i enlighet med nätanvändarnas skäliga behov, om detta inte är oskäligt för nätinnehavaren på grund av tekniska eller ekonomiska

Betänkande EkUB 11/2025 rd

förutsättningar ~~oskäligt med hänsyn till nätinnehavarens tekniska, ekonomiska och organisatoriska resurser~~ eller ~~oskäligt~~ med hänsyn till andra nätanvändare i nätinnehavarens nät.

72 §

Slutförbrukarens möjlighet till elleverans via elnät

Fastighetsinnehavaren ska se till att slutförbrukaren har möjlighet att ingå ett elnätsavtal och ett avtal om leverans av el enligt vilket elleveransen sker via nätinnehavarens elnät. Fastighetsinnehavaren ska ge slutförbrukaren rätt att använda fastighetens eller motsvarande fastighetsgrupps interna elnät för detta ändamål. Om elmätningen i en fastighet har ordnats så att el levereras till slutförbrukare via ett internt elnät i fastigheten eller en motsvarande fastighetsgrupp, ska slutförbrukaren ersätta fastighetsinnehavaren för de kostnader som ändringsarbeten med anknytning till elmätningen förorsakar när slutförbrukaren beslutat köpa sin el via elnätet.

114 §

Ändringssökande

Ändring i marknadsdomstolens beslut får sökas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen. Marknadsdomstolens beslut ska trots besvär iakttas, om inte högsta förvaltningsdomstolen bestämmer något annat.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Lagens 20 § 1 mom. tillämpas på anslutningsavtal som ingåtts efter ikraftträdandet av lagen samt på sådana ändringar i anslutningsavtal som ingåtts före ikraftträdandet av lagen som har gjorts efter ikraftträdandet.

På lokala eller regionala elnät eller elledningar med en nominell spänning på 400 kilovolt som har tagits i bruk mellan den 1 september 2013 och ikraftträdandet av lagen, eller i fråga om vilka investeringen har tagits in i en plan för utveckling av stamnätet som avses i 41 § i den lag som ändras genom denna lag och som har offentliggjorts mellan den 1 september 2013 och ikraftträdandet av lagen, tillämpas dock 3 § 3 punkten och 19 och 31 § sådana de gällde vid ikraftträdandet av lagen.

På anslutningsledningar ~~för vilka ett anslutningsavtal har ingåtts som tagits i bruk~~ före ikraftträdandet av denna lag tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

2.

Lag

om ändring av 12 och 96 § i naturgasmarknadslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 12 § 1 mom. och 96 § 4 mom. i naturgasmarknadslagen (587/2017), av dem 96 § 4 mom. sådant det lyder i lag 245/2023, som följer:

12 §

Projekttillstånd för byggande av överföringsrör som överskrider riksgränsen

För byggande av ett överföringsrör som överskrider riksgränsen ska ett projekttillstånd sökas skriftligt. Projekttillstånd beviljas av statsrådet vid dess allmänna sammanträde. Närmare bestämmelser om de uppgifter och utredningar som ska framgå av ansökan får utfärdas genom förordning av statsrådet.

96 §

Ändringssökande

Ändring i marknadsdomstolens beslut får sökas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen. Marknadsdomstolens beslut ska trots besvär iakttas, om inte högsta förvaltningsdomstolen bestämmer något annat.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Utskottets förslag till uttalande

1. Riksdagen förutsätter att statsrådet noga följer vilka konsekvenser elnätsinnehavarens utvecklings- och anslutningsskyldighet och annan reglering av elnätet har för nättillträdet, investeringarna i omställningen till ren energi och industrin och att statsrådet vid behov vidtar åtgärder för att förbättra regleringen.

Betänkande EkUB 11/2025 rd

Helsingfors 16.9.2025

I den avgörande behandlingen deltog

vice ordförande Pauli Aalto-Setälä saml
medlem Kaisa Garedew saf
medlem Lotta Hamari sd
medlem Hilikka Kemppi cent
medlem Timo Mehtälä cent
medlem Mikko Ollikainen sv
medlem Merja Rasinkangas saf
medlem Juha Viitala sd
medlem Sinuhe Wallinheimo saml
medlem Johannes Yrttiaho vänst
ersättare Ville Kaunisto saml
ersättare Minna Reijonen saf.

Sekreterare var

utskottsråd Lauri Tenhunen.